

Carl Faust i el jove Ramon Margalef

Escrit per

••••• Josep M. Camarasa
Fundació Privada Carl Faust

.....
▲ **Fotografia 1.** Curs d'iniciació a la biologia marina impartit a Marimurtra (1949). Al darrere, d'esquerra a dreta, Pere Arté i Gratacós, Ramon Margalef i López, Manuel Gómez Larrañeta, Miquel Massutti Oliver i Julio Rodríguez Roda-Compairat. Al davant: Bonaventura Andreu i Morera, Pere Duran Ordiñana, Carl Faust (sense bata) i Josep M. Camps. Fotografia: Carles Bas i Peired.
.....

.....
1. Antoni M. Simarro (1896-1969), falangista i capità del cos jurídic militar, va ser president de la Diputació de Barcelona del setembre del 1939 al desembre del 1943. Durant el seu mandat va ser creat, per iniciativa del ministre de la Governació (i posteriorment d'Afers Exteriors) Ramon Serrano Súñer, l'Institut Español de Estudios Mediterráneos.

2. Francisco Garcia del Cid (1897-1965) era catedràtic de zoologia de la Universitat de Barcelona i director de l'Institut de Biologia Aplicada del CSIC, d'ençà de la fundació el 1943.

3. L'examen d'estat, instaurat per la Ley sobre la reforma de la enseñanza media del 1938, consistia en una prova única que se celebrava davant d'un tribunal de cinc catedràtics d'universitat un cop acabats els set cursos de batxillerat.
.....

Al començament de l'any 1943, Carl Faust, el creador del Jardí Botànic Marimurtra de Blanes, va encetar una etapa d'acció discreta per afavorir un jove naturalista desconegut, però prometedor, que acabava de publicar un llibre sobre plàncton: Ramon Margalef. Els anys següents la relació amb Margalef va resultar decisiva per a l'arrencada de la carrera científica d'aquest, sobretot pel que fa als primers contactes amb l'estudi del plàncton marí i les primeres sortides internacionals.

MARGALEF, que tenia disset anys en esclatar la Guerra Civil, havia freqüentat de ben jove la biblioteca de la Institució Catalana d'Història Natural. Fins i tot s'havia atrevit a escriure alguns articles sobre les seves troballes en mostres d'aigua de petits bassals que estudiava. Els escrivia a mà, acompanyats de dibuixos de les seves observacions. Ja havia aplegat dos volums d'un pretès *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Biològics*, de la qual era l'únic soci, quan va ser mobilitzat, el febrer del 1938. Encara no havia fet dinou anys.

Un cop acabada la guerra, mentre començava a treballar en una empresa d'assegurances, Antoni de Bolòs i Pius Font i Quer el van acollir a l'Institut Botànic de Barcelona i, per una oportunitat impensada, una petita editorial barcelonina li va publicar el 1942 un llibret sobre ecologia aquàtica titulat *Donde empieza la vida*. Per consell de Pius Font i Quer, en va fer arribar un exemplar a Carl Faust.

Carl Faust era un empresari alemany instal·lat a Catalunya des del 1897. El 1924, en fer cinquanta anys, s'havia retirat dels negocis i havia decidit dedicar la seva fortuna a impulsar la recerca biològica. Primer havia creat a Blanes el Jardí Botànic Marimurtra i el 1937 havia creat, a Suïssa, la Fundació Estació Internacional de Biologia Mediterrània, destinada a donar conti-

nuïtat al projecte més enllà de la seva mort.

Faust va quedar admirat pels coneixements i l'empenta del jove Margalef i va decidir ajudar-lo en tot el que estigués a la seva mà i, en particular, en el pas decisiu de l'estudi del plàncton d'aigües continentals al del plàncton marí. El va

posar en contacte amb pescadors de Blanes, li va finançar l'adquisició de material i bibliografia, i li va facilitar relacions amb especialistes com el ficòleg alemany Adolf Pascher o el francès Jules Pavillard. Més encara, va buscar la manera que fos publicat el treball que Margalef anava a començar sobre el plàncton de les costes de Blanes.

Faust tenia coneixença amb un ric advocat falangista de Barcelona, Antoni M. Simarro, designat per les autoritats franquistes president de la Diputació de Barcelona. En aquesta qualitat, era també vocal del patronat de l'Institut Español de Estudios Mediterráneos (IEEM), creat el 1940 amb la intenció de suplantat l'Institut d'Estudis Catalans.¹ Faust el va convèncer perquè l'IEEM publicués l'estudi de Margalef. Enllestit el setembre de 1944, va aparèixer publicat finalment a mitjan maig del 1945, amb dibuixos d'Eugeni Sierra, un altre protegit de Faust.

Paral·lelament, Francisco Garcia del Cid,² que també s'interessava pel futur del jove Margalef, havia reeixit a arrencar del CSIC una beca per a ell, tot i que no tenia ni el batxillerat, a partir del gener del 1945. Això sí, amb el compromís que en el termini més breu possible en faria un llicenciat en ciències naturals. Margalef va haver de compaginar durant els primers mesos del 1945 (fins que no va començar a cobrar la beca al maig) el seu treball a la Mutua General de Seguros i les tasques de recerca a la Càtedra

de Zoologia. I, a més, amb la preparació de l'anomenat *examen d'estat* perquè, si bé li havia estat concedida la dispensa total d'escolaritat del batxillerat, estava obligat a presentar-se a aquell examen.³

Per aquelles mateixes dates (maig del 1945), la fi de la Segona Guerra Mundial a Europa portava conseqüències negatives per a Faust, qui, en tant que ciutadà alemany, per més que s'hagués mantingut allunyat de tot compromís ni connivència amb el règim nazi (la seva família materna era d'origen jueu) va veure bloquejats els seus béns, tant a Suïssa com a Espanya, sense poder retirar del banc més que una quantitat limitada de diners cada mes.

Així i tot, en tenir notícia que el CSIC es proposava situar una estació oceanogràfica a la costa catalana, Faust es va afanyar a oferir la possibilitat d'adquirir un terreny tocant a Marimurtra per instal·lar-hi aquella futura estació, que ell ja veia dirigida per Margalef. Les expectatives d'adquirir aquell terreny es van veure frustrades al començament del 1947, però Faust encara oferiria al CSIC amb el mateix objecte una part de Marimurtra, l'extrem més proper a la cala de Sant Francesc.

Mentrestant, a mitjan 1946, Faust obria un nou front per ajudar Margalef. Es proposava llogar per un any una taula de treball a la Stazione Zoológica de Nàpols, per posar-la a disposició del CSIC, perquè la pogués ocupar uns mesos Margalef i la resta del temps les persones que els dirigents del CSIC creguessin oportú. Això havia de permetre a Margalef, a banda dels estudis sobre plàncton que hi pogués fer, d'assabentar-se de les característiques tècniques i constructives d'una estació oceanogràfica modèlica i del seu funcionament i administració.

Faust la va llogar efectivament, però el CSIC no es decidia a fer-ne ús fins que, finalment, al final del 1947 la Societat Internacional de Limnologia va designar Margalef delegat per a Espanya. Aquest fet li havia de facilitar l'autorització per a la sortida de l'Estat espanyol, en aquells anys plens de dificultats, i encara més per a algú

que havia format part de l'exèrcit republicà vençut el 1939, per assistir al primer Congrés Limnològic Internacional de la postguerra, que s'havia de celebrar a Zuric l'octubre del 1948.

Així, quan l'estiu del 1948 arribava finalment l'autorització de sortida d'Espanya per a Margalef, aquest la podia aprofitar per passar un mes a Nàpols i assistir a continuació al Congrés Internacional de Limnologia. Faust, que ja costejava la taula de recerca a Nàpols, va posar a disposició de Margalef la moneda suïssa necessària per a la inscripció al Congrés i per al seu allotjament i manutenció a Zuric. Així va poder passar el mes de setembre del 1948 a Nàpols, anar a continuació a Pallanza (a l'Istituto Idrobiologico Italiano Marco de Marchi) a la primeria d'octubre i des d'allà a Zuric, on va participar al Congrés amb una comunicació sobre aspectes biogeogràfics de les biotes de les aigües continentals espanyoles.

A partir d'aquell moment Margalef, que el juny de 1949 va completar la llicenciatura, ja podia volar sol, però encara Faust, quan el CSIC va decidir finalment impulsar la creació d'una secció de biologia marina, a l'Institut de Biologia Aplicada, va posar a disposició de García del Cid totes les facilitats per poder organitzar un curset de formació per al personal que hi hauria de treballar. Ni més ni menys que la seva casa de Marimurtra, que fins i tot va condicionar perquè pogués disposar d'un petit laboratori i d'un parell de cambres per poder acollir alguns dels professors, entre ells Margalef, professor de fitoplàncton del grup.

Contratemps de salut, allora que restriccions econòmiques i entrebancs burocràtics, van obligar Carl Faust a restringir, a partir del 1950, les seves activitats de mecenatge i resignar-se a crear una fundació espanyola en substitució de la fundació internacional que havia creat el 1937 a Suïssa i que era impossible fer operativa a l'Espanya autàrquica i ultranacionalista de la dictadura franquista. Abans de morir, el 24 d'abril de 1952, encara va poder tenir la satisfacció de veure com, un any abans, Margalef obtenia el doctorat. I

▲ **Fotografia 2.** Templet de Linné, als jardins de Marimurtra.

▼ **Fotografia 3.** Carl Faust.
© Arxiu Fundació Carl Faust.

Per saber-ne més

- BAS I PEYRED, C. (1999). «Aproximació històrica a les activitats del Laboratori d'Investigacions Pesqueres de Blanes». *Blanda*, núm. 2, p. 33-36.
- BONNIN, P. (1995). *Ramon Margalef*. Barcelona: Fundació Catalana per a la Recerca.
- CAMARASA, J. M. (2011). «El desenvolupament i la consolidació de l'ecologia a Catalunya». A: PIQUERAS, M.; RIBAS, C. (ed.). *Pensament i ciència als Països Catalans*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa.